

Spisje na jednorazrednici.

Še o nobenem predmetu ljudskih šol se v naših pedagoških listih ni tako malo pisalo, še o nobenem pri letnih konferencah tako malo obravnavalo, kakor o spisji sploh in o spisji za jednorazrednice posebej. Vender pa je ta predmet velike važnosti. Saj ima ljudska šola namen učenca usposobiti, da more ustno in pismeno izraziti svoje misli, in šola, na kateri se ta predmet zanemarija, gotovo ne izpolnjuje dane ji naloge. Res je sicer, da se na jednorazrednici ne dá v tej zadevi veliko doseči; vsak vé, da še več, tem manj pa jednorazrednice ne morejo vzgojevati pisarjev, kateri bi vam pisma, pobotnice, račune in — Bog si ga vedi, kaj še — slovnično popolnoma pravilno in brez pravopisnih napak pisali. Tega tudi ni treba; vse formalnosti in podrobnosti so stranska reč, glavna reč je le to, da se učenec nauči toliko in tako pisati, da ga drugi razumejo. Če zna učenec zapustivši jednorazrednico sestaviti priprosto pismo, če zna napraviti mal račun ali spisati kratko potrdilo o prejemu denarja ali česa drugega, je to popolnoma dovolj in reči se sme, da je jednorazrednica svojo dolžnost storila. A to doseči ni tako lahko; treba je dobro premišljenega postopanja, treba je dobre metode.

Drznem se tu svoje skušnje in misli o postopanju pri tem predmetu razodeti, gotovo ne misleč, da je ta metoda najboljša in jedino prava, pač pa želeč, da bi te vrstice vzbudile več zanimanja za ta predmet ter da bi tudi drugi svoje nazore v tej stvari naznanili.*)

Spisje ima svoj začetek že v prvem šolskem letu. Ko spoznajo otroci nekoliko črk, naj se prično vaditi v prostem pisanju. Temu je treba seveda nekoliko kratkih predvaj. Učitelj izgovori zlog n. pr. „in“ ter vpraša kateri glas se v začetku tega zloga sliši in kateri za njim. Pové otrokom, da napravimo za glas „i“ vedno črko „i“ in za glas „n“ črko „n“. Ker se ta dva glasa v

govoru vezano izgovorita, moramo ju tudi vezano pisati. Če hočemo torej „in“ zapisati, napraviti nam je najprvo „i“ in takoj potem z „i“ zvezan „n“ („in“). Otroci se kmalu privadijo iz vsacega počasi izgovorjenega zloga poiskati glasove, iz katerih sestoji ter kmalu zapišejo po učiteljevem narekovanju na pamet tudi „un“, „ni“, „nu“ itd. To so prve vaje v spisji. Te vaje se pa še posebno zategadelj priporočajo, ker se pri njih otroci ob enem učé tudi brati in — misliti. Zapazil sem, da mi je nepazen učenec mehanično napisal polno tablico črk, pa ni vedel, kako se imenujejo. Pri navedenem postopanju to ni mogoče. V prvem šolskem letu naj učitelj pogostoma narekuje jednozložne, kasneje tudi dvožložne besede.

V drugem in tretjem šolskem letu t. j. v II. oddelku spodnje skupine se te vaje razširijo. Učitelj pokaže učencem reč z ukazom, da jo imenujejo (n. pr. miza) ter jim veleva izgovorjeno besedo (miza) zapisati, potem jim pokaže drugo reč (n. pr. stol): otroci izgovoré tudi to besedo ter jo potem zapišejo itd. Narekovanje torej tu že izostane in otroci pišejo to, kar sami mislijo, oziroma izgovoré. Ko so otroci dovolj izurjeni v pisanju posameznih besed, prično naštevati na podlagi nazornega nauka in beril več reči in taiste napišejo. Seveda, dovesti jih je do tega, da pišejo v celih stavkih n. pr. V šoli vidimo: mizo, stol, tablo itd. — ali pa: Imamo pet čutov, vid, sluh itd. Da jih je treba poučiti o ločilih in drugih za tako pisanje potrebnih pravilih, posebno o razzlogovanju, se samo ob sebi razume. Take vaje se nadaljujejo vse leto; snovi se ne manjka. Napišejo naj domače živali, perutnino, divje živali, gozdne ptice, sadno in gozdno drevje, žita itd.

V 4. šolskem letu t. j. v I. oddelku zgornje skupine pišejo učenci o osebah in rečeh: kaj so, kakšne so in kaj delajo. Učitelj jim mora vprašanja na tablo napisati, učenci odgovarjajo najprvo ustno in potem

*) Gospode tovariše pozivljamo, da se tudi v tej stvari oglašé. — Ured.

dotične odgovore tudi prosto napišejo. N. pr. Povejte, kaj je mizar, sod, pes, kruh? Mizar je rokodelc. Sod je posoda. Pes je žival. Kruh je jed itd. — Povejte, kaj dela učenec, mlinar, konj itd.? Naštejte domače živali ter povejte o vsaki, kaj dela? — Pes laja. Mačka mijavka. Krava moka itd. Da se taki stavki uporabijo tudi pri obravnavi golega stavka v slovnici vaje, vé vsakdo. Učenci se tudi opozorijo, da imajo konec vsacega stavka napraviti piko, kar zopet k pravopisji spada. Na ta način se pouk lepo koncentrira. Kasneje se v tem oddelku na podlagi beril in stavljenih vprašanj popišejo posamezne živali in reči, kakor n. pr. pes, prešič, koza itd. Te vaje se nadaljujejo tudi v 5. in 6. šolskem letu t. j. v II. oddelku zgornje skupine. A tu se popisujejo še drugi predmeti, katerih ni v berilu popisanih n. pr. šolsko poslopje, domača hiša, cerkev itd. Vse take naloge se morajo najprvo dobro ustno obravnavati in potem šele pismeno. Učitelju se ponuja prilika v take naloge vpletati tudi uke iz družih

predmetov. Predno popišejo domačo hišo, naroči jim, da jo s koraki ali metri premerijo, da določijo, proti kateri strani neba je obrnjena glavna stena, na katerem bregu potoka ali reke stoji, stoji li ob vznožji, na pobočji ali vrhu hriba ali griča, stoji li v dolini itd. Vsi predmeti se dajo v spisji lepo uporabljati.

Napósled naj pišejo vsebino posameznih popisovalnih in pripovedovalnih beril brez stavljenih vprašanj v svoje zvezke. Učitelj jim po temeljiti obravnavi v kratkih, krepkih stavkih pové vsebino in otroci jo po večkratnem ponavljanji napišejo.

Ako si učence tako daleč dovedel, da izdelujejo tudi take naloge dobro, spolnil si svojo nalogo, dosegel cilj, katerega ti je postavil učni črtež. Lahko ti bode v ponavljalni šoli nadaljevati s pismi in drugimi spisi, o čemur bodem morebiti drugokrat naznanil svoje misli.*)

Janko Likar — Izlake.

*) Gospod pisatelj bi nam prav ustregel, ako pričeto stvar nadaljuje in nam podá metodíčno-praktíčne vzglede na podlagi te razprave. — *Ured.*

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

Matej Cigale r. 12. sept. 1819 v Dolnjih Lomih (Lomski) pri Črnem Vrhu nad Idrijo; v šolo hodil v Idriji, Gorici, Ljubljani (I. let. bogoslovja), Gradcu, na Dunaju, kjer je dovršil pravoslovje l. 1847. Služil je potem v Gorici, l. 1848 v Ljubljani, tajnik Slov. društva, vrednik Sloveniji od 1. jul. 1848 do nov. 1849, l. 1850 na Dunaju minist. koncipist in slovenski prelagatelj državnega zakona, l. 1866 vladni tajnik in l. 1883 sovetnik, u. 20. apr. 1889. Bil je ranjki poštna duša, blag značaj, iskren domoljub in izvrsten pisatelj. Tudi o njem se smé reči: Ne hčere, ne sina po meni ne bo: dovolj je spomina, me dela pojó!

Novice so se mu najbolj priljubile, in vanje je dopisoval od l. 1846. Oglasil se je bil najprej z nekterimi pesniškimi poskusnjami; na pr. l. 1846 št. 2.: „Vejšice pod u.k.“ Gorenoluziška narodna pesem, vzeta iz zbirke Hauptove in Smolerjeve, kar pojasnuje v opazki na str. 5. „Sirotnice“, po horvaški narodni pesmi poslovenil Cigale (št. 32 str. 125). — „Kavka in petêlin“. Basnja, svobodno po Laškim, Novice 1847 št. 28 str. 109. „Posvečenje noviga Terzaško-Kopriškiga škofa milostljiviga gg. Jerneja Legata“. Dopis iz Gorice str. 67. 68. „Žalostno oznanilo“ t. j. smert Balanta Staniča, slovenšine gorečiga prijatla in podpornika